

Μεταπτυχιακή Εργασία

Λασκαράτου Ιωάννα

Το δικαίωμα απεργίας

Επιμέλεια Εργασίας: Λασκαράτου Ιωάννα

Αρ.23§2 Συντάγματος: Το δικαίωμα απεργίας

«Η απεργία αποτελεί δικαίωμα και ασκείται από τις νόμιμα συστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις για την διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών και εργασιακών γενικά συμφερόντων των εργαζομένων.

Απαγορεύεται η απεργία με οποιαδήποτε μορφή στους δικαστικούς λειτουργούς και σ' αυτούς που υπηρετούν στα σώματα ασφαλείας. Το δικαίωμα προσφυγής σε απεργία των δημοσίων υπαλλήλων και των υπαλλήλων της τοπικής αυτοδιοίκησης και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, καθώς και του προσωπικού των κάθε μορφής επιχειρήσεων δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας, που η λειτουργία τους έχει ζωτική σημασία για την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου, υπόκειται στους συγκεκριμένους περιορισμούς του νόμου που το ρυθμίζει. Οι περιορισμοί αυτοί δεν μπορούν να φθάνουν έως την κατάργηση του δικαιώματος της απεργίας ή την παρεμπόδιση της νόμιμης άσκησης του».

Σε ποια άλλα νομοθετικά κείμενα κατοχυρώνεται το δικαίωμα απεργίας:

ή Κοινοτικός Χάρτης των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων, 1989 (Τίτλος I «Θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα των εργαζομένων», ειδικότερα η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και της συλλογικής διαπραγμάτευσης κατοχυρώνεται στα αρ.11-14)
ή Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης, 1961, που κυρώθηκε με το Ν.1426/1984 (Μέρος II, αρ.6§4)

ή Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα, 1966, που κυρώθηκε με το Ν.1532/1985 (Μέρος III, αρ.8§1περ.δ')
ή Νόμος 1264/1982 (αρ.19επ.)

Γενικές παρατηρήσεις:

Στο άρθρο 23§2 Σ, κατοχυρώνεται ρητά το δικαίωμα της απεργίας. Με τον όρο απεργία υπό ευρεία έννοια, νοείται κάθε συλλογική άρνηση των εργαζομένων να παράσχουν την συμβατικά οφειλόμενη προς τον εργοδότη εργασία, αποβλέποντας στην επίτευξη ενός ορισμένου συλλογικού σκοπού .

Υπό την συνταγματική της έννοια, όμως, η απεργία έχει στενότερο περιεχόμενο. Πρόκειται, για την πρόσκαιρη και εκούσια συλλογική αποχή των μισθωτών από την εργασία τους, η οποία κηρύσσεται από την νόμιμη συνδικαλιστική οργάνωση με στόχο την διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών και εργασιακών συμφερόντων τους . Προκειμένου, δηλαδή, να είναι συνταγματικά θεμιτή και νόμιμη η απεργία πρέπει:

1. να ασκείται από τις νόμιμα συστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις
2. να αποσκοπεί στη διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών και εργασιακών γενικά συμφερόντων των εργαζομένων
3. να μην πραγματοποιείται από δικαστικούς λειτουργούς ή από υπηρετούντες στα σώματα ασφαλείας
4. να είναι σύμφωνη με τους περιορισμούς που θέτει ο κοινός νομοθέτης κατ' εξουσιοδότηση του Συντάγματος. Ειδικότερα, αναφορικά με το δικαίωμα απεργίας, υπάρχει πρόβλεψη στον Ν. 1264/1982 , στα αρ.19 («δικαίωμα απεργίας»), 20 («κήρυξη απεργίας»), 21 («προσωπικό ασφαλείας») και 22 («απαγόρευση προσλήψεων απεργοσπαστών. Απαγόρευση ανταπεργίας- νομιμότητα απεργίας»)

Στη έννοια της απεργίας εντάσσεται και η στάση εργασίας, δηλαδή η προσωρινή, συλλογική διακοπή της εργασίας, χωρίς εγκατάλειψη του χώρου εργασίας , καθώς και η λευκή απεργία, δηλαδή η προγραμματισμένη από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις επιβράδυνση του ρυθμού εργασίας, με αποτέλεσμα την μείωση της απόδοσης και της παραγωγής .

Η απεργία είναι συλλογικό φαινόμενο, επομένως δεν νοείται απεργία ενός μισθωτού προκειμένου να βελτιώσει την υπηρεσιακή του κατάσταση. Σε ατομικό επίπεδο, αναγνωρίζεται ως μορφή νόμιμης αποχής από την εργασία η επίσχεση εργασίας, με την οποία, ωστόσο, ο μισθωτός δεν επιδιώκει την βελτίωση των όρων εργασίας του, αλλά την ικανοποίηση ληξιπρόθεσμης αξίωσής του από τον εργοδότη, ο οποίος αρνείται να την

εκπληρώσει .

Συνέπειες κηρύξεως απεργίας:

Κατά την διάρκεια της απεργίας, η εργασιακή σχέση αναστέλλεται προσωρινά, εξακολουθεί όμως να υφίσταται . Για το χρονικό διάστημα που διαρκεί η απεργία, οι μισθωτοί δεν έχουν αξίωση καταβολής μισθού ή ημερομισθίου , διατηρούν όμως κάθε άλλη, απορρέουσα από την εργασιακή σχέση, αξίωση και υπέχουν υποχρέωση πίστης έναντι του εργοδότη. Επιπροσθέτως, δεν γεννάται σε καμία περίπτωση αστική, πειθαρχική ή ποινική ευθύνη του εργαζομένου, εξαιτίας της συμμετοχής του σε νόμιμη απεργία. Άλλωστε, η απεργία, μέχρι την τυχόν αναγνώρισή της, με δικαστική απόφαση, ως παράνομη περιβάλλεται με το τεκμήριο της νομιμότητας.

Θεμιτή θεωρείται η παρέμβαση του νομοθέτη προκειμένου να εναρμονίσει την άσκηση του δικαιώματος απεργίας προς άλλα συνταγματικώς κατοχυρωμένα δικαιώματα, όπως λ.χ. η ιδιοκτησία και η οικονομική ελευθερία του εργοδότη, υπό την προϋπόθεση, βέβαια, ότι οι περιορισμοί που επιβάλλει για τον σκοπό αυτό ο νομοθέτης είναι αναγκαίοι, κατάλληλοι και ανάλογοι προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.

Νομολογιακά γίνεται δεκτό ότι ο εργοδότης δικαιούται να ζητήσει από το αρμόδιο δικαστήριο, δηλαδή από το Μονομελές Πρωτοδικείο της έδρας της συνδικαλιστικής οργανώσεως που έχει κηρύξει την απεργία (βλ. αρ.2254 Ν.1264/1982), και κατά την διαδικασία των αρ.663-676ΚΠολΔ, να αναγνωρισθεί ο παράνομος χαρακτήρας της απεργίας και να υποχρεωθεί η συνδικαλιστική οργάνωση να την διακόψει, με απειλή χρηματικής ποινής ή ακόμα προσωποκράτησης κατά των νομίμων εκπροσώπων της . Έχει, επίσης, κριθεί ότι η συμμετοχή του εργαζομένου σε απεργία που έχει αναγνωρισθεί με δικαστική απόφαση ως παράνομη και παρά την πρόσκληση του εργοδότη του για επανάλυση της εργασίας, συνιστά σιωπηρή καταγγελία από την πλευρά του μισθωτού . η εν λόγω κρίση είναι εξαιρετικά αυστηρή και ανεπιεικής για τον εργαζόμενο, δεδομένου ότι με την απεργία ο μισθωτός αποβλέπει στην βελτίωση των συνθηκών εργασίας του και όχι στην απώλειά της. Θεμιτό θα ήταν, στην περίπτωση αυτή, η εξακολούθηση από μέρους του εργαζομένου να συμμετέχει στην παράνομη απεργία να συνιστά σπουδαίο λόγο καταγγελίας της σύμβασης εργασίας από τον εργοδότη.

Περαιτέρω, πολύ συχνά τα δικαστήρια κρίνουν τις απεργίες που κηρύσσονται από τις νόμιμα συστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις ως καταχρηστικές. Επί παραδείγματι, γίνεται δεκτό ότι το δικαίωμα της απεργίας ασκείται καταχρηστικά όταν η άσκησή του υπερβαίνει προφανώς τα όρια που επιβάλλονται από την καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή τον κοινωνικό ή οικονομικό σκοπό του δικαιώματος (αρ.281Α.Κ.) . Με τον τρόπο αυτό όμως, δηλαδή αναγορεύοντας τις αόριστες νομικές έννοιες της καλής πίστης και των χρηστών ηθών σε γενικό περιορισμό του δικαιώματος απεργίας, το δικαίωμα αυτό θίγεται στον πυρήνα και την ουσία του και οδηγούμαστε πρακτικά στην κατάργησή του.

Πότε η απεργία, κατά τη νομολογία, είναι καταχρηστική; Ενδεικτικά η νομολογία δέχεται ότι η απεργία ασκείται καταχρηστικά όταν:

ή Τα αιτήματα είναι προδήλως παράνομα, παράλογα ή αντίθετα προς τους κανόνες της δημόσιας τάξης

ή Από την ικανοποίηση των αιτημάτων των εργαζομένων μπορεί να επέλθει ανεπανόρθωτη βλάβη στα συμφέροντα ή ζημία στην επιχείρηση

ή Η ικανοποίηση των αιτημάτων δεν εξαρτάται από την βούληση του εργοδότη

ή Η ωφέλεια των απεργών από την διενέργεια της απεργίας είναι προδήλως δυσανάλογη με την ζημία που θα υποστεί η επιχείρηση ή το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο

Μέρος της θεωρίας υποστηρίζει ότι η προφανής δυσαναλογία μεταξύ της ωφέλειας των απεργών και της επερχόμενης ζημίας της επιχείρησης ή του κοινωνικού συνόλου δεν συνιστά περίπτωση καταχρηστικής ασκήσεως του δικαιώματος απεργίας, διότι και σε αυτήν την περίπτωση ασκείται πίεση με σκοπό την προάσπιση των συμφερόντων του εργαζομένου –όπως σε κάθε απεργία- απλά κατά τρόπο υπερβολικό ή εγωιστικό .

ή Η απεργία καθαυτή προκαλεί την οικονομική καταστροφή της επιχείρησης του εργοδότη ή Αφορά ατομική αξίωση των μισθωτών, για την ικανοποίηση της οποίας θα μπορούσαν να προσφύγουν στα δικαστήρια και να μην καταφύγουν στην απεργία.

Αναφορικά με αυτή την περίπτωση καταχρηστικότητας, έχει υποστηριχθεί και η αντίθετη άποψη. Συγκεκριμένα, η δυνατότητα του εργαζομένου να διεκδικήσει δικαστικά την ικανοποίηση των αξιώσεών του έναντι του εργοδότη, δεν αποκλείει την παράλληλη ή ανεξάρτητη επιδίωξή τους και με άλλα νόμιμα μέσα, όπως είναι η απεργία, η οποία δεν μπορεί να θεωρηθεί, σ' αυτήν την περίπτωση, καταχρηστική.

ή Η συνδικαλιστική οργάνωση που κήρυξε την απεργία προτρέπει τους απεργούς να καταλάβουν τους χώρους εργασίας παρακλύοντας την εργασία όσων εργαζομένων δεν

συμμετέχουν στην απεργία και επιθυμούν να εργασθούν .

Και ως προς την περίπτωση αυτή, υποστηρίζεται η άποψη ότι δεν συνιστά περίπτωση καταχρηστικής ασκήσεως του δικαιώματος απεργίας. Ειδικότερα, η κατάληψη των χώρων εργασίας από τους απεργούς και η παρεμπόδιση, ακόμα και δια της βίας, εκείνων που επιθυμούν να εργασθούν από το να παράσχουν την εργασία τους, είναι ζητήματα που άπτονται ποινικής αντιμετώπισης και κολασμού, δεν μπορούν όμως να προσδώσουν παράνομο και καταχρηστικό χαρακτήρα στην απεργία.

Φορείς του δικαιώματος απεργίας:

Το δικαίωμα της απεργίας, αποτελεί προέκταση της συνδικαλιστικής ελευθερίας (23§1Σ) και αναγνωρίζεται στους εργαζόμενους που τελούν σε σχέση εξαρτημένης εργασίας -είτε είναι ημεδαποί είτε αλλοδαποί, είτε είναι μέλη συνδικαλιστικής οργάνωσης είτε όχι- οι οποίοι προκειμένου να διεκδικήσουν αποτελεσματικά ορισμένα θεμελιώδη και αναγνωρισμένα δικαιώματά τους, ή να πετύχουν να κατοχυρωθούν υπέρ αυτών καλύτεροι όροι εργασίας, καταφεύγουν στην απεργία, αποτελούσα το ισχυρότερο μέσο άσκησης πίεσεως στην εργοδοτική πλευρά.

Γίνεται δεκτό από τη νομολογία του ΣτΕ ότι η απεργία των ανεξάρτητων επαγγελματιών, σκοπός της οποίας είναι η άσκηση πίεσεως στην εκάστοτε Κυβέρνηση, δεν εμπίπτει στο προστατευτικό πεδίο του αρ.23§2Σ. Εντούτοις, και για τους ελεύθερους επαγγελματίες συντρέχει ανάγκη συλλογικής προάσπισης των συμφερόντων του επαγγελματικού τους κλάδου, και συνεπώς, πρέπει να θεωρηθούν και αυτοί φορείς του δικαιώματος απεργίας του αρ.23§2Σ, ώστε κατά τη διάρκεια της αποχής τους από τα εργασιακά τους καθήκοντα να αναστέλλονται οι συμβατικά ανειλημμένες υποχρεώσεις τους έναντι των πελατών τους. Το αρ.23§2 εδ.β΄Σ απαγορεύει κατά τρόπο απόλυτο το δικαίωμα απεργίας στους δικαστικούς λειτουργούς και στους υπηρετούντες στα Σώματα Ασφαλείας. Η απαγόρευση αυτή καταλαμβάνει και τους πολιτικούς δημοσίους υπαλλήλους των Σωμάτων Ασφαλείας, καθώς και τους υπηρετούντες στο λιμενικό σώμα και τις ένοπλες δυνάμεις .

Όσον αφορά στο δικαίωμα απεργίας α) των υπαλλήλων του Δημοσίου, των Ο.Τ.Α. και των ν.π.δ.δ. και β) του προσωπικού των κάθε μορφής επιχειρήσεων δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας, εάν η λειτουργία τους έχει ζωτική σημασία για την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου, μπορεί να υπόκειται σε ειδικούς και συγκεκριμένους περιορισμούς από τον κοινό νομοθέτη, οι οποίοι σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να θίγουν τον πυρήνα του δικαιώματος, φτάνοντας μέχρι την κατάργησή του ή την παρεμπόδιση της άσκησης του. Τέτοιοι περιορισμοί τίθενται, για παράδειγμα, με το Ν.1264/1982, στο αρ.21 του οποίου προβλέπεται ότι η συνδικαλιστική οργάνωση που κήρυξε την απεργία οφείλει να φροντίζει για την ύπαρξη, κατά τη διάρκεια της απεργίας, του αναγκαίου προσωπικού για την ασφάλεια των εγκαταστάσεων της επιχείρησης και την πρόληψη καταστροφών ή ατυχημάτων, καθώς και του αναγκαίου προσωπικού για την αντιμετώπιση στοιχειωδών αναγκών του κοινωνικού συνόλου (αρ.21§§1-2). Με το όρο "στοιχειώδεις ανάγκες", νοείται το σύνολο των αναγκών που δεν δύναται να αναβληθεί η ικανοποίησή τους χωρίς ανεπανόρθωτη βλάβη των μελών του κοινωνικού συνόλου. Το προσωπικό που διαθέτει η συνδικαλιστική οργάνωση για την ασφάλεια ή την στοιχειώδη λειτουργία της επιχείρησης δεν απεργεί και η σχέση εργασίας του λειτουργεί κανονικά στο πλαίσιο του σκοπού, για τον οποίο έχει διατεθεί.

Αποδέκτες του δικαιώματος απεργίας είναι καταρχήν ο εργοδότης ή οι εργοδότες ή η επαγγελματική τους οργάνωση, διότι αυτοί καλούνται να ικανοποιήσουν τα αιτήματα των απεργών. Σε ορισμένες, ωστόσο, περιπτώσεις οι απεργοί δεν στρέφονται κατά του εργοδότη τους· αυτό συμβαίνει στις απεργίες αλληλεγγύης και στις πολιτικές απεργίες. Ειδικότερα: ή Η απεργία αλληλεγγύης (βλ. αρ.19§1α'Ν.1264/1982) γίνεται για την στήριξη των αιτημάτων άλλων μισθωτών και απορρέει από τον θεμιτό σύνδεσμο αλληλεγγύης των μισθωτών. Η αρχή της αλληλεγγύης δεν αρκεί για να νομιμοποιήσει μια απεργία, γι' αυτό και αυτή η μορφή απεργίας άλλοτε είναι νόμιμη και άλλοτε όχι, ανάλογα με τις ειδικότερες περιστάσεις. Προϋποθέσεις για την νομιμότητά της είναι ενδεικτικά: 1) να είναι ήδη σε εξέλιξη η κύρια απεργία (δηλ. η απεργία εκείνων για χάρη των οποίων διενεργείται η απεργία αλληλεγγύης), 2) η κύρια απεργία να είναι νόμιμη, 3) να πιθανολογείται βάσιμα ότι η απεργία αλληλεγγύης θα ενισχύσει και θα υποβοηθήσει την κύρια απεργία. Η απεργία αλληλεγγύης δεν επιτρέπεται να διαρκέσει περισσότερο από την κύρια απεργία. ή Πολιτική είναι η απεργία με σκοπούς πολιτικούς και λόγους που σχετίζονται με την πολιτική και τους πολιτικούς ανταγωνισμούς, ή η απεργία που για την ικανοποίηση των αιτημάτων της στρέφεται κατά του Κράτους. Αποδέκτης των αιτημάτων της ενδέχεται να είναι η νομοθετική, η εκτελεστική ή η δικαστική εξουσία . Να επισημανθεί ότι από την προστατευτική εμβέλεια του αρ. 23§2Σ, που αναγνωρίζει και κατοχυρώνει το δικαίωμα

απεργίας, εκφεύγει το δικαίωμα στην πολιτική απεργία, το οποίο δεν αναγνωρίζεται συνταγματικά και ως εκ τούτου απαγορεύεται. Οι εργαζόμενοι, δηλαδή, δεν μπορούν να στραφούν κατά των φορέων των συντεταγμένων εξουσιών απαιτώντας να προβούν σε πράξη ή παράλειψη που να έχει αντίκτυπο στην κυβερνητική πολιτική ή στον πολιτικό προσανατολισμό των κυβερνώντων. Τέτοιας φύσεως απεργία θα ήταν θεμιτή μόνο υπό την μορφή ασκήσεως του δικαιώματος αντίστασης που αρ.120§4Σ.

Ανταπεργία – Γενικές παρατηρήσεις :

Με τον όρο ανταπεργία (lock out), νοείται η άρνηση της εργοδοτικής πλευράς να δεχθεί τις υπηρεσίες των μισθωτών συλλογικά (και όχι μόνο ενός ή περισσότερων συγκεκριμένων μισθωτών), αποβλέποντας σε ορισμένο αγωνιστικό σκοπό, δηλαδή στην άσκηση πίεσεως στην εργατική πλευρά επιδιώκοντας την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της . Η άρνηση αυτή αποδοχής των προσφερομένων από τους εργαζόμενους υπηρεσιών δεν συνιστά καταγγελία της εργασιακής σχέσης από τον εργοδότη.

Φορείς του δικαιώματος ανταπεργίας είναι οι εργοδότες, οι οποίοι το ασκούν είτε μεμονωμένα, όταν πλήττονται από απεργία, είτε δια των εργοδοτικών οργανώσεών τους. Πάντως, σε καμία περίπτωση το δικαίωμα ανταπεργίας δεν μπορεί να ασκείται καταχρηστικά. Πιο συγκεκριμένα, η χρηστή άσκηση του εν λόγω δικαιώματος προϋποθέτει την προηγούμενη εξάντληση από την εργοδοτική πλευρά κάθε άλλου θεμιτού και λιγότερο επαχθούς για τον μισθωτό μέσου, προκειμένου να αντιμετωπίσει την κατάσταση. Η ανταπεργία συνιστά, δηλαδή, το έσχατο μέσο που έχει στη διάθεσή της η εργοδοτική πλευρά, στο οποίο επιτρέπεται να προσφεύγει ο εργοδότης μόνο στο αναγκαίο μέτρο της άμυνας έναντι της απεργίας.

Συνέπειες νόμιμης ανταπεργίας: η διεξαγωγή νόμιμης ανταπεργίας (στις έννομες τάξεις όπου αυτή κατοχυρώνεται θεσμικά), δεν συνεπάγεται λύση της εργασιακής σχέσης, απλά κατά την διάρκειά της, όπως άλλωστε και κατά την διάρκεια της απεργίας, αναστέλλονται οι αμοιβαίες υποχρεώσεις των μερών, δηλ. η παροχή εργασίας από τον μισθωτό και η αντίστοιχη καταβολή μισθού από τον εργοδότη.

Συνέπειες παράνομης ανταπεργίας: η ανταπεργία, όταν είναι παράνομη ή καταχρηστική δεν λύει την εργασιακή σχέση. Ο εργοδότης όμως, ο οποίος δεν αποδέχεται την παροχή των προσφερομένων υπηρεσιών των εργαζομένων, δεν απαλλάσσεται από την υποχρέωση καταβολής σε αυτούς του μισθού τους, αλλά γίνεται υπερήμερος και τους οφείλει το σύνολο των αποδοχών τους για τις ημέρες που διήρκεσε η ανταπεργία.

Το δικαίωμα ανταπεργίας στην Ελληνική έννομη τάξη:

Πριν την θέση σε ισχύ του νόμου 1264/1982, γινόταν δεκτό ότι η αμυντική ανταπεργία ήταν θεμιτή. Ο Ν.1264/1982, όμως, στο αρ.22§2 εισάγει γενική απαγόρευση της ανταπεργίας . Γεννάται, ωστόσο, ζήτημα για το κατά πόσο η απαγόρευση αυτή θίγει την συνδικαλιστική ελευθερία των εργοδοτών, η οποία κατοχυρώνεται και από την Διεθνή Σύμβαση Εργασίας 87/1948 , δεδομένου μάλιστα ότι ο Ν.1264/1982 ισχύει «με την επιφύλαξη της ισχύος των Διεθνών Συμβάσεων Εργασίας που έχουν κυρωθεί» (αρ.1§1). Το Σύνταγμα δεν αποκλείει την ανταπεργία ούτε, όμως, την κατοχυρώνει ρητά ως δικαίωμα των εργοδοτών. Επομένως, επαφίεται στον κοινό νομοθέτη η ρύθμιση του ζητήματος. Ο τελευταίος, με τον Ν.1264/1982 αποφάσισε να απαγορεύσει την ανταπεργία, η οποία έτσι δεν υφίσταται στην έννομη τάξη μας ως θεσμοθετημένο και κατοχυρωμένο δικαίωμα της εργοδοτικής πλευράς, ούτε καν με την μορφή μέσου άμυνας έναντι της απεργίας.

Σχετική Νομολογία:

Η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου έκρινε ότι η απεργία, η οποία αποτελεί συνταγματικώς κατοχυρωμένο δικαίωμα και προέκταση της συνδικαλιστικής ελευθερίας (23§1Σ), υπόκειται, όπως κάθε δικαίωμα, στη γενική απαγόρευση της καταχρηστικής ασκήσεως αυτής . Με την ίδια απόφαση, η Ολομέλεια απεφάνθη ότι για τον υπολογισμό του βασικού χρόνου απασχολήσεως του μισθωτού, προκειμένου να εξερευνηθεί αν αυτός δικαιούται ετήσιας άδειας αναπαύσεως με αποδοχές, τα διαστήματα κατά τα οποία απέχει της απασχολήσεώς του από την επιχείρηση, λόγω συμμετοχής του σε απεργία, θεωρούνται ως χρόνος μη απασχολήσεως και συμψηφίζονται προς τις ημέρες αδείας, όταν η απεργία κηρυχθεί με τελεσίδικη δικαστική απόφαση παράνομη ή καταχρηστική. Κρίθηκε, επιπροσθέτως, ότι εάν ο μισθωτός εξακολουθεί να συμμετέχει στην απεργία και μετά την δημοσίευση της τελεσίδικης δικαστικής αποφάσεως που την κήρυξε παράνομη ή καταχρηστική, ο εργοδότης δικαιούται να καταλογίσει τις ημέρες της απεργίας στις ημέρες άδειας που δικαιούται ο μισθωτός. Βέβαια, για το διάστημα αυτό, ο εργοδότης υποχρεούται να του καταβάλει τις αποδοχές που αντιστοιχούν στον χρόνο άδειας που εδικαιούτο και το αντίστοιχο επίδομα αδείας. Ο μέχρι την δημοσίευση της τελεσίδικης αποφάσεως, που κήρυξε την απεργία παράνομη ή καταχρηστική, χρόνος συμμετοχής του μισθωτού στην απεργία που έχει κηρυχθεί από την

νόμιμα συστημένη συνδικαλιστική οργάνωση – όπως επιτάσσει το αρ.23§2 Σ- και κατά τις νόμιμες διατυπώσεις, δεν θεωρείται χρόνος μη απασχολήσεως του μισθωτού ούτε καταλογίζεται στις ημέρες αδείας που δικαιούται, εκτός αν ο εργοδότης αποδεικνύει ότι ο μισθωτός, καταβάλλοντας την επιμέλεια συνετού εργαζομένου, μπορούσε να αντιληφθεί τον παράνομο ή καταχρηστικό χαρακτήρα της απεργίας. Στην επίδικη περίπτωση, η ΟΛΑΠ έκρινε ότι ο ενάγων, ως Πρόεδρος του σωματείου των εργαζομένων της εναγομένης επιχειρήσεως, γνώριζε τα προβλήματα της επιχειρήσεως και τη δυσαναλογία μεταξύ της προκληθείσας στην επιχείρηση ζημίας και της προσδοκώμενης ωφέλειας των απεργών, και συνεπώς τελούσε σε ασύγγνωστη πλάνη περί τη νομιμότητα της απεργίας, δηλαδή από αμέλεια δεν αντελήφθη τον καταχρηστικό της χαρακτήρα.

Σύμφωνα με όσα εκτίθενται στο σκεπτικό αποφάσεως του ΑΠ (Β2 Πολιτικό Τμήμα) , ο εργοδότης απαλλάσσεται από την υποχρέωση καταβολής μισθών υπερημερίας στον εργαζόμενο του, σε περίπτωση αδυναμίας του περί την αποδοχή της εργασίας αυτού, οφειλόμενης σε γεγονός ανωτέρας βίας, κατά το αρ.656εδ.α' Α.Κ. Ειδικότερα, στο αρ.656εδ.α' Α.Κ. ορίζεται ότι «αν ο εργοδότης έγινε υπερήμερος ως προς την αποδοχή της εργασίας ή αν η αποδοχή της εργασίας είναι αδύνατη από λόγους που τον αφορούν και δεν οφείλονται σε ανώτερη βία, ο εργαζόμενος έχει δικαίωμα να απαιτήσει το μισθό, χωρίς να είναι υποχρεωμένος να παράσχει την εργασία σε άλλο χρόνο». Ανώτερη βία, η ύπαρξη της οποίας αίρει την υπερημερία του εργοδότη, συντρέχει και στην περίπτωση που η διακοπή της εργασίας οφείλεται σε τυχερό γεγονός, δηλαδή σε φυσικό ή άλλο απρόβλεπτο συμβάν, το οποίο επηρεάζει τις σχέσεις εργοδότη και εργαζομένου, χωρίς να είναι δυνατό να αποδοθεί σε πταίσμα του εργοδότη ούτε είναι δυνατό να αποτραπεί με μέτρα άκρας επιμέλειας και συνέσεως. Τέτοιο γεγονός αποτελεί, μεταξύ άλλων, και η απεργία των εργαζομένων, εάν συνοδεύεται από κατάληψη του εργοστασίου ή άλλων εγκαταστάσεων της επιχειρήσεως, κατά τρόπο που να εμποδίζεται η προσέλευση όσων εργαζομένων επιθυμούν να εργασθούν.

Περαιτέρω, το Συμβούλιο της Επικρατείας (Τμήμα Γ') , επικαλείται τη διάταξη του αρ. 8 του Διεθνούς Συμφώνου για τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα, που έχει κυρωθεί με το Ν.1532/1985, στην οποία ορίζεται ότι «τα συμβαλλόμενα κράτη αναλαμβάνουν να εξασφαλίσουν: 1.α)...δ) Το δικαίωμα απεργίας που ασκείται σύμφωνα με τους νόμους κάθε χώρας. 2. Το άρθρο αυτό δεν εμποδίζει να υποβάλλεται στους νόμιμους περιορισμούς η άσκηση των δικαιωμάτων αυτών από μέλη των ενόπλων δυνάμεων, της αστυνομίας ή της διοικήσεως του κράτους». Από την ως άνω διάταξη, σε συνδυασμό με συνταγματικές διατάξεις (23§§1-2Σ, 12§1Σ, 14§1Σ, 103§1Σ) , με διατάξεις και άλλων διεθνών συμβάσεων που έχουν κυρωθεί με νόμο και διαθέτουν υπερνομοθετική ισχύ, σύμφωνα με το αρ.28§1Σ (αρ.11 της Σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, που έχει κυρωθεί με το ν.δ.53/1974, αρ.22 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα -ΔΣΑΠΔ- που κυρώθηκε με το Ν.2462/1997, αρ. 1 της 151 Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας, που έχει κυρωθεί με το Ν.2405/1996) καθώς και με διατάξεις του Ν.1264/1982 (στο αρ.16§2 Ν.1264/1982 προβλέπεται η τοποθέτηση πινακών ανακοινώσεων μέσα στους χώρους εργασίας, με σκοπό την ενημέρωση των εργαζομένων για την δράση της συνδικαλιστικής οργάνωσης), του Ν.1491/1984 (στο αρ.3§5 Ν.1491/1984 καθιερώνεται η υποχρέωση των διοικήσεων των φορέων του δημοσίου τομέα να καθορίσουν ειδικούς χώρους στο εξωτερικό μέρος των κτιρίων που στεγάζουν τις υπηρεσίες τους, με σκοπό την προς τα έξω προβολή των αιτημάτων των συνδικαλιστικών οργανώσεων και την ενημέρωση των πολιτών για το περιεχόμενο των αιτημάτων αυτών), και του Ν.1256/1982, προκύπτει ότι η συνδικαλιστική ελευθερία θεσπίζεται αφενός ως ατομικό δικαίωμα ίδρυσης και προσχώρησης των εργαζομένων σε συνδικαλιστικές οργανώσεις και αφετέρου ως συλλογικό δικαίωμα οργάνωσης και ελεύθερης δράσης των συνδικαλιστικών οργανώσεων για την διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών και εργασιακών συμφερόντων των εργαζομένων. Η συνδικαλιστική ελευθερία, συνεχίζει το ΣΤΕ, κατοχυρώνεται και υπέρ των προσώπων που τελούν σε καθεστώς ειδικής σχέσης εξουσίας προς το κράτος, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και οι ανήκοντες στο Πυροσβεστικό Σώμα δημόσιοι πολιτικοί υπάλληλοι. Βέβαια, κατά την άσκηση του εν λόγω δικαιώματος οι εν γένει δημόσιοι πολιτικοί υπάλληλοι μπορούν να υπόκεινται σε γενικούς περιορισμούς που επιβάλλει ο Νόμος αλλά και σε ειδικότερους περιορισμούς που δικαιολογούνται από την φύση της υπαλληλικής σχέσης και των συναφών υποχρεώσεών τους που απορρέουν από τη σχέση αυτή· οι περιορισμοί, πάντως, αυτοί σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να αναιρούν το ως άνω δικαίωμα στην ουσία του . Στην επίδικη περίπτωση, ο αρχηγός του Πυροσβεστικού Σώματος εξέδωσε απόφαση με την οποία απαγόρευε την εν γένει ανάρτηση “πανώ” στα πυροσβεστικά καταστήματα της χώρας, από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, ενόψει αφενός του ειδικού νομικού καθεστώτος που διέπει το Πυροσβεστικό Σώμα και αφετέρου με το σκεπτικό ότι για

την γνωστοποίηση των συνδικαλιστικών αιτημάτων έχουν τοποθετηθεί στα πυροσβεστικά καταστήματα οι προβλεπόμενοι από το αρ. 16§2 Ν.1264/1982 «πίνακες ανακοινώσεων». Η απόφαση αυτή του Αρχηγού του Π.Σ. -της οποίας ακριβώς ζητείται η ακύρωση με την υπό κρίση αίτηση ακυρώσεως- με την οποία απαγορεύθηκε στην ουσία στις συνδικαλιστικές οργανώσεις να εκφράζουν, προβάλλουν και διαδίδουν τα συνδικαλιστικά τους αιτήματα προς το κοινό δια της αναρτήσεως "πανώ" στο εξωτερικό μέρος των κτιρίων των πυροσβεστικών καταστημάτων δεν συνάδει με τους ορισμούς του αρ.3§5 Ν.1491/1984, το οποίο επιβάλλει σε όλους τους φορείς του δημοσίου τομέα (άρα και στο Πυροσβεστικό Σώμα), την διαμόρφωση στο εξωτερικό μέρος των κτιρίων στα οποία στεγάζονται οι υπηρεσίες τους ειδικών χώρων, για την προβολή ιδεών, αιτημάτων, συνθημάτων, προσκλήσεων κ.λ.π. Η υποχρέωση αυτή αφορά και το Π.Σ., αφού κατά το αρ.9§1 π.δ.210/1992, οι υπάλληλοι του είναι τακτικοί δημόσιοι πολιτικοί υπάλληλοι και εφαρμόζονται σε αυτούς όλες οι διατάξεις που ισχύουν για τους δημοσίους υπαλλήλους, εφόσον δεν προβλέπεται διαφορετική ιδιαίτερη ρύθμιση ειδικά για το Π.Σ. Οι ειδικοί αυτοί χώροι είναι διαφορετικοί από τους χώρους στους οποίους τοποθετούνται οι "πίνακες ανακοινώσεων" του αρ. 16§2 Ν.1264/1982, διότι οι τελευταίοι βρίσκονται στο εσωτερικό των κτιρίων, αποβλέποντας στην ενημέρωση των ίδιων των υπαλλήλων του Π.Σ. και όχι στην ενημέρωση του κοινού. Επειδή, στην επίδικη περίπτωση, οι ως άνω ειδικοί χώροι δεν έχουν διαμορφωθεί στο εξωτερικό των κτιρίων που στεγάζουν τις υπηρεσίες του Π.Σ., κατά παράβαση του αρ.3§5 Ν.1491/1984, κρίθηκε από το ΣΤΕ ακυρωτέα η προσβαλλόμενη απόφαση του αρχηγού του Π.Σ.

Σχετική με το δικαίωμα απεργίας των εργαζομένων στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι απόφαση του Εφετείου Θράκης . Συγκεκριμένα, το εν λόγω Εφετείο έκρινε ότι από των συνδυασμό των διατάξεων των αρ. 19, 20 και 21 Ν.1264/1982 «Για τον εκδημοκρατισμό του Συνδικαλιστικού Κινήματος και την κατοχύρωση των συνδικαλιστικών ελευθεριών των εργαζομένων», όπως αυτός τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με το Ν.2224/1994, συνάγεται ότι προκειμένου να κηρυχθεί απεργία από τους εργαζομένους στους Ο.Τ.Α., απαιτείται απόφαση της γενικής συνελεύσεως. Για ολιγόωρες στάσεις εργασίας, εφόσον δεν πραγματοποιούνται την ίδια ημέρα ή μέσα στην ίδια εβδομάδα, αρκεί απόφαση του διοικητικού συμβουλίου, εκτός αν ορίζει διαφορετικά το καταστατικό. Για την άσκηση του δικαιώματος απεργίας απαιτείται, επιπροσθέτως, προειδοποίηση του εργοδότη ή της συνδικαλιστικής του οργανώσεως 24 τουλάχιστον ώρες πριν την πραγματοποίησή της· άλλωστε, η απεργία δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί πριν παρέλθουν 4 πλήρεις ημέρες από την γνωστοποίηση των αιτημάτων και των λόγων που τα θεμελιώνουν με έγγραφο που κοινοποιείται με δικαστικό επιμελητή στον εργοδότη ή στους εργοδότες, στο εποπτεύον Υπουργείο και στο Υπουργείο Εργασίας. Περαιτέρω, η συνδικαλιστική οργάνωση που κηρύσσει την απεργία, φροντίζει ώστε κατά την διάρκειά της να υπάρχει το αναγκαίο προσωπικό για την ασφάλεια των εγκαταστάσεων της επιχειρήσεως και την πρόληψη των καταστροφών ή ατυχημάτων, καθώς και το αναγκαίο προσωπικό για την αντιμετώπιση στοιχειωδών αναγκών του κοινωνικού συνόλου. Εάν δεν πληρούνται οι ως άνω απαιτούμενες για την κήρυξη της απεργίας προϋποθέσεις, όπως συνέβη στην επίδικη περίπτωση, η απεργία δεν είναι νόμιμη.

Σχετικά με το δικαίωμα απεργίας, γνωμοδότησε και το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους . Το ΝΣΚ έκρινε ότι η έννοια της ανωτέρας βίας, στο κοινοτικό δίκαιο, και ιδιαίτερα στο πλαίσιο των γεωργικών κανονισμών, περικλείει πέραν της απόλυτης αδυναμίας, και άλλες περιστάσεις, ξένες προς τον οικείο επιχειρηματία, ασυνήθεις και απρόβλεπτες, οι συνέπειες των οποίων δεν θα μπορούσαν να αποφευχθούν ούτε με τη λήψη μέτρων άκρας επιμέλειας και σύννεσης εκ μέρους του εργοδότη. Κρίθηκε, περαιτέρω, ότι προϋπόθεση για την αναγνώριση περιστατικού ανωτέρας βίας είναι η εμπρόθεσμη έγγραφη κοινοποίηση προς την αρμόδια αρχή του περιστατικού που συνιστά ανωτέρα βία και των περί αυτού αποδείξεων. Συγκεκριμένα, η αίτηση για παράταση της περιόδου ισχύος πιστοποιητικού εξαγωγής-εξαγωγής για τα γεωργικά προϊόντα (Κανον.1291/2000), δεν γίνεται δεκτή αν κατατεθεί μετά την πάροδο 30 ημερών από τη λήξη της περιόδου ισχύος του πιστοποιητικού, εκτός αν συντρέχει γεγονός ανωτέρας βίας του αρ.41 του Καν.1291/2000. Η επικαλούμενη από την αιτούσα εξαγωγική εταιρεία απεργία των Γεωτεχνικών Δημοσίων Υπαλλήλων της σε συνδυασμό με την καθυστέρηση της αρμόδιας υπηρεσίας να εκδώσει απόφαση επί του αιτήματος της εταιρείας για παράταση του χρόνου ισχύος του πιστοποιητικού που εμπόδισε την εμπρόθεσμη εκπλήρωση της υποχρεώσεώς της για εξαγωγή συγκεκριμένου γεωργικού προϊόντος σε Τρίτες Χώρες, συνιστά λόγο ανωτέρας βίας του αρ.41 του Καν.1291/2000, δυνάμενο να οδηγήσει σε αποδοχή του αιτήματός της για μερική ακύρωση του εν λόγω πιστοποιητικού, υπό την προϋπόθεση της υπάρξεως στην Υπηρεσία αποδεικτικών περί αυτού στοιχείων.

Συμπερασματικές παρατηρήσεις:

Συμπερασματικά, η απεργία αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα του εργαζομένου, που ασκείται συλλογικά και αποσκοπεί στην ικανοποίηση συλλογικών αιτημάτων των εργαζομένων. Με την απεργία οι μισθωτοί επιδιώκουν την διασφάλιση και προαγωγή των οικονομικών, ασφαλιστικών, συνδικαλιστικών και εν γένει εργασιακών συμφερόντων τους. Εφόσον, μάλιστα, το εν λόγω δικαίωμα κατοχυρώνεται συνταγματικά, ο κοινός νομοθέτης, δικαιούται μεν να θεσπίσει ορισμένους περιορισμούς, δεν δύναται όμως σε καμία περίπτωση να το καταργήσει ή να το περιορίσει σε τέτοιο βαθμό ώστε το δικαίωμα να θίγεται στον πυρήνα του και να αίρεται η λειτουργική του αξία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- i. Κώστας Χ. Χρυσόγονος «Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα», Αθήνα-Κομοτηνή 2002
- ii. Π. Δ. Δαγτόγλου «Συνταγματικό Δίκαιο – Ατομικά Δικαιώματα», Αθήνα-Κομοτηνή 1991
- iii. Αλέξανδρος Καρακατσάνης «Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο», Αθήνα-Κομοτηνή 1992
- iv. Σταύρος Μουδόπουλος «Κανόνες Προστασίας των Συνδικαλιστικών Δικαιωμάτων», Αθήνα-Κομοτηνή 2001

Ενδεικτική Νομολογία:

ή ΟΛΑΠ 27/2004

ή ΑΠ 1303/2004, Β2 Πολιτικό Τμήμα

ή ΣτΕ 3356/2004, Τμήμα Γ'

ή ΕφΘρακ 74/2004

ή 246/2004 ΓΝΜΔ ΝΣΚ